

Twee-sporenbeleid nog niet in balans

A. F. VAN ZWEEDEN

Ruim 150 dagen is het kabinet-Van Agt II aan de slag, maar nog steeds is van het sociaal-economisch beleid weinig méér zichtbaar geworden dan een beperkte loonmaatregel. Het werkgelegenheidsplan, dat volgens Den Uyl het toetsingskader moet worden van het beleid, zal deze maand nog maar in een eerste prille aanzet worden gepresenteerd. Op korte termijn zal het de versnelde stijging van de werkloosheid moeten zien af te remmen, waarbij vooral gemikt zal worden op herverdeling van arbeid. Het jeugdwerkplan dat minister Den Uyl en staatssecretaris Dales onlangs bespraken met de vakbondsorganisaties van werkende jongeren bleek vooral neer te komen op opvang, scholing en het creëren van tijdelijke arbeidsplaatsen voor de bijna 200.000 werkloze jongeren onder de 24 jaar. Vaste, zich zelf betalende banen kon Den Uyl de teleurgestelde jongeren niet beloven, want die moeten uit het werkgelegenheidsplan komen en zullen pas tot stand kunnen komen naarmate er financieringsmogelijkheden voor gevonden worden. Los van het departement van Sociale Zaken bereidt het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk een discussienota voor waarin het plan van minister Van der Louw voor een soort maatschappelijke dienstplicht voor werkloze jongeren wordt uitgewerkt. Den Uyl en Dales hebben de jongerenorganisaties verzekerd dat er van een verplichting geen sprake zal zijn.

Het heeft er alle schijn van dat twee ministeries bezig zijn elk hun eigen oplossing voor het vraagstuk van de jeugdwerkloosheid te bedenken. Over het algemeen krijg ik trouwens de indruk dat er binnen het kabinet en de regeringsfracties langs verschillende lijnen wordt gedacht. Bij de opstelling van de *Voorjaarsnota* die tegen 1 maart aan het parlement moet worden voorgelegd, zal een nieuwe bezuinigingsronde in de orde van grootte van f. 3 of 4 mrd. onvermijdelijk blijken. Den Uyl heeft bij de behandeling van de begroting van zijn departement toch sterk de indruk gewekt dat er wat hem betreft niet zoveel meer extra te

snoeien valt. „Bij een ombuiging van f. 4 à 5 mrd. (zoals die voorzien is in het programma voor dit jaar) moet men zeer op zijn hoede zijn voor tegendraadse effecten”, zo waarschuwde hij de Kamer. Ombuigingen mogen, zo zei hij, geen doel op zich zelf zijn en een versnelde vermindering van het financieringstekort, dat eind 1981 tot 8,3% blijkt te zijn opgelopen, kan een gevaarlijke spiraalbeweging veroorzaken.

Den Uyl zou met de besnoeiingen in zijn sector voorlopig niet veel verder willen gaan dan de besparing die hij met zijn omstreden ingreep in de Ziektewet-uitkeringen wil bereiken.

Den Uyl en Dales zijn veel geprezen om hun moed. Zij durfden toch een confrontatie met de vakbeweging aan door in een adviesaanvraag aan de SER een eerste onderdeel van de door ambtenaren uitgewerkte heroverweging van sociale voorzieningen in discussie te brengen. Inmiddels heeft die discussie de proporties aangenomen van een massale vakbondsactie, zelfs van het CNV, die zich vooral richt tegen het nietig verklaren van sinds lang verworven cao-rechten.

Een werkelijke dialoog met de sociale partners over maatregelen die het stelsel van de sociale zekerheid in stand moeten houden, blijkt onmogelijk te zijn. De vakbeweging grijpt de dreigende verlaging van de Ziektewet-uitkeringen aan als een strijdpunt waarmee zij zich tegenover haar inkrimpend ledental weer als een strijdbare belangenorganisatie kan profileren. Den Uyl heeft de vakbeweging deze kans niet willen onthouden toen hij besloot de doorbetaling van 100% netto loon bij ziekte maar één keer nietig te verklaren. Binnen de beschikbare loonruimte van 6% kunnen de vakbonden immers opnieuw proberen aanvullende uitkeringen in onderhandelingen met werkgevers af te dwingen. Zij hebben dan de keus tussen zekerstelling van inkomen voor actieve werknemers die ziek kunnen worden, en het beschikbaar stellen van loonruimte voor maatregelen waarmee de werkgelegenheid kan worden gediend. Als middel om de vakbeweging tot bepaalde

keuzen te dwingen, is de ingreep van Den Uyl verdedigbaar. Door vermindering van het ziekteverzuim via verlaging van het ziekengeld aan de orde te stellen als enig alternatief voor ontkoppeling van lonen en uitkeringen wordt de vakbeweging immers geconfronteerd met haar eigen prioriteiten.

De werkgevers leggen zich om dezelfde reden neer bij de voorgestelde maatregelen, al vinden zij wel dat er te weinig verlichting van de werkgeverslasten wordt geboden. Door de werkgevers te noodzaken de eerste vijf dagen ziekte voor eigen rekening te nemen zonder afwentelingsmogelijkheden op de collectieve sector, willen Den Uyl en Dales ook hen verantwoordelijk stellen voor vermindering van het ziekteverzuim. Aangezien consensus over het totale sociale beleid ontbreekt, moet de politiek dergelijke keuzen dwingend opleggen. Merkwaardig genoeg kwam de SER wel met een nagenoeg unaniem ontwerpadvies over het economisch structuurbeleid. Als het erom gaat de industriële basis van de economie te versterken, blijken werkgevers en werknemers het eens te kunnen worden. Dan blijkt pragmatisme het te winnen van politieke uitgangspunten.

Of er werkelijk van eenstemmigheid sprake is, kan worden betwijfeld, omdat de vertegenwoordigers van de werknemers in de SER-commissie, die zich over de aanbevelingen van de commissie-Wagner voor het industriebeleid heeft gebogen, toch afstand nemen van een macro-economisch beleid dat al te drastisch de consumptieve bestedingen wil beperken. Wel heerst er eenstemmigheid over vermindering van arbeidskosten en ombuigingen in de collectieve sector.

Het blijkt, hoe dan ook, niet helemaal uitgesloten te zijn een sociaal-economisch herstelbeleid van de grond te krijgen dat op medewerking van de sociale partners kan rekenen. Het twee-sporenbeleid dat het kabinet-Van Agt II wil voeren — herstel van de marktsector en herverdeling van arbeid — sluit aan op eenstemmige adviezen van de SER over het sociaal-economisch beleid op middellange termijn en het jongste advies over het economisch structuurbeleid. Waar deze min of meer abstracte unanimité met de harde werkelijkheid in aanraking komt, worden tegenstellingen zichtbaar die hun oorzaak vinden in een uiteenlopende waardering van de accenten die op een van beide sporen wordt gelegd. De werkgevers verzetten zich tegen een te zware nadruk op herverdeling van arbeid, de werknemers tegen te veel matigen en bezuinigen om de marktsector meer ruimte te geven. ik heb nog niet de indruk dat het kabinet en de sociale partners al het juiste evenwicht hebben gevonden.

A. F. van Zweeden